

SRZIRĂTORZIL

No.
31

15
Noembrie 1919

IN ACEST NUMĂR :

<i>E. Lovinescu</i>	<i>Gustul Lacrimilor</i> .
<i>Alexandru T. Stamatiad</i>	<i>Lăutarul</i>
<i>Hortensia Papadat-Bengescu</i>	<i>Icoana Fecloarei</i>
<i>Victor Eftimiu</i>	<i>In țara lui Saint-Pol...</i>
<i>Alexis V. Drăculea</i>	<i>Pe-aici au trecut dușmanii...</i>
<i>Ignotus</i>	<i>Colț de stâncă</i>
<i>George Catr</i>	<i>Ceva urgent...</i>
<i>Barbu Solacolu</i>	<i>Sămănătorul</i>
<i>Virgiliu Moscovici</i>	<i>Farul</i>

Cronica Ideilor: Idealizare .. de *Eugen Relgis* ; *Cronica Artistică: Expoziția Cosmovici-Briese-Dimitriu-Bărlad* de *F. Ștralo* ; *Cronica Teatrală: Amurg* de *L. Rebreanu*.

Insemnări: Casa d-lui Iorga ; *Teatrul Național din Cluj* ; *Comedia Inimei. Poșta Redacției. Bibliografie.*

Editura ALCALAY & Co.

UN LEU

APARE SĂMBĂTA

SBUKATORUL

REVISTA SĂPTĂMĂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

COLABORATORI:

Zaharia Bărsan, Al. Cazaban, G. Cair, Radu Cosmin, Maria Cunțan, N. Davidescu, V. Demetrius, I. Dragoslav, Victor Effimiu, Elena Farago, Ion Sân-Giorgiu, Ion Al. George, Otilia Ghibu, I. Gorun, G. Gregorian, E. Lovinescu, M. Lungeanu, Virgiliu Moscoviți, A. Moșoșu, Constanța Marino-Moscu, A. Măndru, Liviu Marian, Claudia Mișlan, Corneliu Moldovanu, D. Nanu, Maria Pamfile, Hortensia Papadat-Bengescu, Dragoș Protopopescu, I. Petrovici, Al. Rally, L. Rebreanu, Eugen Relgis, Marcel N. Romanescu, G. Rotică, Radu D. Rosetti, H. Sanlevici, Alexandrina Scurtu, F. Șirato, Al. T. Stamatiad, G. Stratulat, Caton Theodorian, A. Toma, Ada Umbră, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE:

UN AN LEI 50 = ȘASE LUNI LEI 30

Pentru învățători, profeși și studenți

UN AN LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SUBSCRIBITORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare.

Abonamentele se primesc la *Librăria Alcalay & Co.* și la administrația revistei.

Administrația: Strada Sărindar No. 14

BCU Cluj / Centrul BUCUREȘTI Library Cluj

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe pe adresa d-lui E. Lovinescu, str. Câmpineanu, 40.

A APĂRUT

L. REBREANU

CALVARUL

O povestire de actualitate extrem de interesantă,
cu peripeții palpitate, într'un volum elegant
de peste 250 pagini.

6 LEI

EDITURA ALCALAY

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

GUSTUL LACRIMILOR

Gustul mulțimei se îndreaptă spre dramă și spre melodramă mai mult de cât spre comedie — acum și în totdeauna. Lucru, în adevăr, ciudat. S'ar crede că e mai firesc să căutăm răsul. După tristețele vieții și ostenelele zilei, — un ceas de veselie ar trebui să fie bine venit. Uităm astfel de neazuri. Neplăcerile rămânând la ușă, ne lăsăm în voia fanteziei ce tulbură monotona neclintire a lucrurilor fatale și călătorim într'o lume capricioasă și zburdalnică.

Firește, și comedia e în gustul publicului. Drama și melodrama sunt însă și mai iubite. Lacrimile pășesc înaintea rásului. Publicul vrea să plângă... Vezi ochii roșindu-se, batiste trecute repede peste pleoape; vezi piepturi umflându-se furtunos și respirații tăiate... Eroul moare pe scenă, în timp ce în sală nu se mai aude nici o suflare. Toți sunt încordați și zguduți până în adâncul ființei lor... Tristețea stăpânește sufletele... Și atunci te întrebi: pentru ce mulțimea aceasta a plătit anume ca să se întristeze, ca să plângă și să simtă o emoție ce-l zdrobește? Tristețea, durerea, suferința — le găsim în viață, la fiecare cotitură... De ce să vedem moartea pe scenă, când ea seceră pe ai noștri în fiece zi, și ne îngrozește? De unde gustul lacrimilor zădarnice? Plângem în viață deajuns — și nu ne aduce nici o bucurie. Și, totuși, mergem anume la teatru ca să plângem, ca să ne ráscolim sufletele... Căutăm senzația puternică și dureroasă... Căutăm urâciunile vieții; adu-mecăm cadavrele, cucerim de o adevărată necrofilie... Trecem pe lângă rásul sănătos și nepăsător, pentru a găsi în teatru aceleași preocupări, aceleași griji, aceleași dureri ce ne împresoară și dincolo de porțile teatrului, în vârtoarea vieții... Căutăm fiorul

tragic, spaima, spasmul cu ochii dați peste cap și cu mâinele încheștate, și sângele...

Nedumerire veche. S'o răspicăm puțin...

Sunt lacrimi și lacrimi după cum sunt și spectacole și spectacole. Sunt tragedii și melodrame...

De ce-i place mulțimii melodrama, înduioșându-se plângând și bucurându-se la urmă, când binele triumfă? De ce întovărășește cu încordare suferințele eroiului, i le împărtășește și se bucură când, după multe încercări, virtutea izbândește?

— Pentru că în melodramă fiecare găsește exaltarea sentimentelor lui cele mai bune, ce stau altfel ascunse sau chiar uitate. Ne simțim buni, ne simțim generoși, ne simțim nobili: compătimim cu cei ce suferă; suntem în totdeauna cu virtutea împotriva viciului...

În viață suntem așa cum suntem: mai mult răi și egoiști, aprigi după câștig și feroci în lupta existenței. Mergem la o melodramă: deodată ne prefacem sufletește urâm pe ticălos, ne pasionăm pentru bunătate și virtute, dorindu-le izbânda, pe care le-am zădărnici-o în viața reală. Toate instinctele bune înfloresc și ne îmbalsămează sufletul. Creștem în proprii noștri ochi. Căci oricât de jos am fi căzut, avem nevoie de buna noastră părere despre noi înșine; voim să ne știm generoși măcar pentru o clipă. Și melodrama ne dă această dulce iluzie. Ne costă atât de puțin! Ne înălțăm pe un pedestal ideal; devenim oameni... Avarul care ar lăsa să moară de foame pe un cerșetor adăpostit în curtea lui, devine deodată darnic și risipitor; fricosul se simte cuprins de cele mai nobile și îndrăznețe sentimente; invidiosul e generos și larg la suflet...

Iluzia, firește, nu ține mult. Teatrul nu schimbă pe nimeni. Ieșind de pe poarta lui, avarul se găsește în uliță tot avar, fricosul tot fricos, și invidiosul tot invidios... O clipă însă a fost altfel. Ajunge... Pe această clipă o caută mulțimea, venind la melodrame. Lacrimile îi sunt prețioase; în ele vede o regenerare sufletească. Regenerare, de altfel, zadarnică și chiar egoistă. Filmul bun și virtuozul la teatru, ne putem apoi îngădui libertatea de a fi răi și vicioși în viață...

* * *

În tragedii, virtutea nu e totuși răsplătită. Nefericirea se abate asupra unor eroi nevinovați. Fatalitatea fulgeră pe Oreste, care nu era stăpân pe destinele lui. Și, cu toate aceste, urmărim nefericirile eroilor tragici ca și pe ale eroilor melodramatici...

Ca și în melodramă ne exaltăm părțile bune ale sufletului nostru... Compătimim cu cei ce sufăr, și ne indignăm împotriva asupritorilor : e un fel de purificare lătarinică a sentimentelor noastre. Se mai adaogă însă ceva : un egoism feroce.

Suferința e pe scenă : durere, sânge, moarte. Noi stăm în fotoliu, liniștiți. Năpasta nu se abate asupra noastră. Ne-am pus la adăpostul suferinții. Ne pipăim : trăim, plini de viață și de speranțe. Și ce bine e să trăești ! Ori când e bine să trăești. Simți însă de două ori plăcerea vieții, văzând pe alții murind, după cum simți de două ori bucuria tocului, văzând pe alții tremurând de frig pe ulițe, sau a acoperișului, văzând pe alții bătuți de ploaie. E ceva din ceea ce spunea Lucretiu : *Te simți așa de bine pe țărmul mării în timp ce în largul ei se răstoarnă o barcă de pescari!*...

Iată pentru ce, mulțimea se duce mai bucuroasă la tragedii și la melodrame, căutând o înălțare sufletească efină, și o bucurie de viață egoistă.

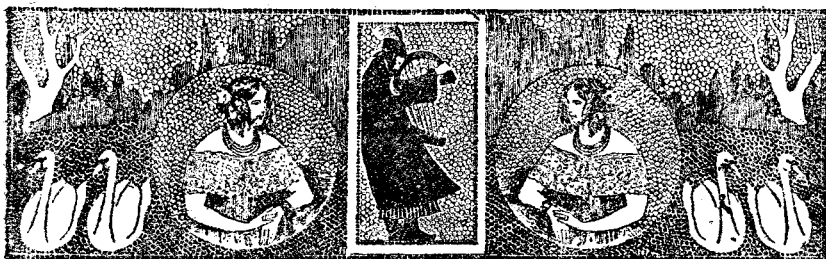
E. LOVINESCU

Lăutarul

*Plimba arcușul pe vioară
Și toți râdeam de cântul lui :
Durerea care-l sfâșiase
El n'o nfrăția cu-a nimănu!*

*Durerea care-l sfâșiase
Azi el o cântă orișicui :
Și plânge-arcușul pe vioară
Și plângem toți de jalea lui!*

ALEXANDRU T. STAMATIAD.

FEMEEA ÎN FAȚA OGLINZII

Icoana Fecioarei

Icoana Fecioarei, a Mariei, Manuela simția că nu o iubește..

Era seara târziu și se plimba singură prin ograda mare înecată de verdeață. Căuta să-și aducă aminte.

Apucăturile ei din prima copilărie se legau indisolubil de ființa ei de mai târziu. Ea evoluase asupra ei însăși dar niciodată în schimbările ei cele mai mari nu înceta de a se recunoaște de a fi strâns legată de ea cea de altă dată, de a-și avea rădăcinile adânc înfipite în trecut.

Când era mică nu era atrasă de Icoana Maicei Domnului și se mira singură de ce, căci ar fi trebuit să fie, dimpotrivă, de oarece Fecioara era odorul și gingășia Dumnezeirii.

Nu o iubi atunci fiindcă avea un chip prea blând cu ochii prea rotunzi și limpezi, care asculta rugăciunea ei fără nici o clintire; și de atunci mereu se necăjia pe chipul ei inocent și fericit, pe seninătatea acelei maternități înfățișate lumii întregi, pe acea iubire fără imeneu, sfințită ca un simbol de popoarele prosternate.

Când întâlnise întâi pe Magdalena în cartea ilustrată a basmului vieței o simpatizase, poate fiindcă era despletită. Mai târziu o înțelesese fiindcă imaginea ei, sbuciumată de patimi și pedepsită din ele însăși, semăna cu sbaterea sufletelor noastre.

Cea sacră și curată la picioarele căreia se prăbușeau păcatele și care purifica, era fecioara vinovată, mama fără cununie, care întindea cu naivitate pruncul amorului oprit, pruncul din flori, predestinatul, cel care nu se putea naște din legea rece a împerecherei sarbede, ci din spaima desfătărei vinovate.

Era superb simbolul, dar ea nu se urcase încă până la înțelegerea lui și nu putea încă împăca fața aceea nelămurită, purtând în brațe fructul vieței deapururi rodnice, împodobită cu coroana ieratică a virtuților supreme, cu acele văluri ale castității ale căror idealuri reci le adoptase odinioară și tine-reja trufașă și nemlădioasă a Manuelei.

Oamenii care îi îngenunchiau înaintea defăimau pe aceea

fecioară încununată, când defăimau pe cele care cași ea iubeau fără lege și fără noroc.

Pe genunchii ei largi ca un leagăn purta cu sfidarea legei naturale, copilul minunei, al vestirei celei bune, copilul care a împrăștiat adevărul cel mai aproape de adevăr și a rodit ca un pom miraculos fructele amorului înfinit drept hrană omenirii flămânde. Copil de pripas, care a clădit locuința care rămâne și și-a umblat cu piciorul gol destinele lui vagabonde, purtându-și cu el palatele sufletului și asvârlind pe drumuri giuvaerele și balsamurile parfumate ale celor mai sublime legi care au târât în urma lor oamenii veacurilor multe.

Dece oare o tradiție nesfârșită de contururi și culori o zugrăveau pe Fecioara cu aceea frumusețe fără înțeles și nu o închipeau nici umană nici divină?

Manuela nu o pricepea, nu o comunica cu ea. În umbra bisericei își aducea sbuciumul și abia îl potolia cu încetul în liniștea aromată de psalmodii și tămâie. În jurul ei toate fețele reflectau griji, dureri și păcate, sau le purtau urmele adânci.

Sufletul Manuelei acum cuprins de iubire, atins de vestea cea bună a amorului, sufletul ei deșteptat din somnul lui virgin, era turburat ca niciodată, și ochii îi erau aburiți de valurile mereu noi ale simfiriilor care se schimbau pe lumina lor și o amețeau. Surâsul îi era împrăștiat ca un extaz sau strâns ca o enigmă, pe când Fecioara sta calmă și fără nici o umbră, cu ochii limpezi fără privire, cu surâs fără dumerire, și întindea tutulor cu mâinile ei mici neînflorate, amorul suferinței și al păcatului! Dece?

Păcatul, fericirea și mântuirea, amorul, fecundarea și moartea sunt dureri și Fecioara sta neturburată, cu ovalul ei perfect, cu surâsul necunoașterii de orice, ca o floare neparfumată, neolortă și neofilită, ca o oglindă fără de răsfrângerii.

N'o iubia și totuși simțea că ar fi trebuit s'o iubească pe singura Zee, pe Icoana femeii, pe Mama iubirei, pe Mireasa amorului și presimțea că o va iubi.

Și ea era mireasa amorului și ar fi trebuit să înțeleagă pe cea neînțeleasă. Oamenii se uită și văd ce pot vedea, judecă ce pot judeca. Manuela cași oamenii se uitase și judecase, apoi cu încetul pe pânza asta a vederii se rupeau fășii, care-i descopereau altă vedere mai aproape de lumina adevărată.

Amorul care întunecă atâtea lucruri, sfășie alte broboade și îi luminase și ei unele colțuri ale sufletului și vieții. Dar vâlul care o despărțea încă de cultul Fecioarei divine nu se desfăcuse.

Într'o zi Manuela va înțelege că deasupra legilor felurite ale Seminiilor diverse în care se îngrădeau oamenii în curgerea vremii, plana legea firei nestrămutate. Te vei naște... Vei naște... Vei muri. Și Fecioara plâpândă a stat fără apărare sub voința supremă a acestor legi, și nevinovată de ele, cu surâsul suav al nedumeririi, spune cu ochii ei limpezi și fruntea

ei netedă, arătând pruncul: Așa s'au săvârșit în mine Voințele Naturei.

Mamă îndoliată cu doliul uriaș de a fi îngropat un Dumnezeu, ea era numai palidă, cu ochii muiași întorși spre cer, fără de brazdele acelea ale durerii pe care le dau luptele și sbateroa omenească zadarnică, și la mormântul unic al durerii celei mai mari, încremenia pe ea resemnarea către inflexibila lege a nimicirii și eternului pe care nici Dumnezeu nu o puteaocoli.

Va înțelege Manuela într'o zi că durerile noastre după ce au trecut prin toată joshicia și frământarea lor omenească prin ea se curăță din ele însăși, și ajunse la o măsură a durerii peste care nu se mai poate trece, dincolo de ea e înseninarea. Că pedepsele și prigonirile omenești, după ce și-au îndeplinit menirea lor chinuitoare ajung la absolvire, și ne scot din întunericul lor turbure la odihna luminei care face fiecărei frunzi care a ajuns prin durere la lumină, o mică aureolă.

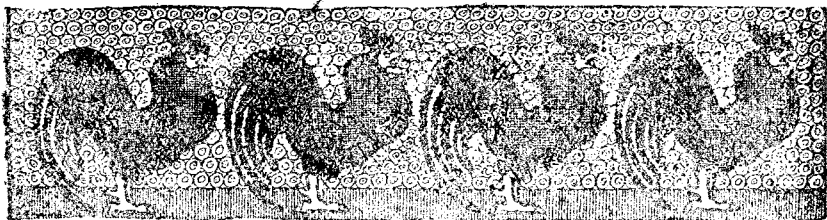
În coapsa noastră purtăm fiecare neștiutor sămânța unui monstru posibil, dar mai înfricoșătoare încă puțința de a naște un Dumnezeu și stăm astfel cu inconștientă naivitate uimiți în fața noastră însăși.

Și dacă din toate aceste înseninări și absolviri am închipui o singură seninătate imensă, o dulceață neșarmurită, o bunătate de care tot ce se atinge se purifică, din toate micile lumini o singură lumină, și din toată slăbiciunea, nevinovăția și nedumerirea, o singură înruchiupare, am înțelege și am iubi sub aureola lui strălucitoare, chipul alb ca de floare, cu ochii de ape luminoase, care nu poate purta întipărirea nici uneia din simțirile omenești, fiindcă le-a absorbit și transfigurat pe toate și în care toate chipurile se cuprind și se șterg într'o Simbolă extatică.

Pe Fecioara, pe Maria, nu o iubia încă!..

Îi spusese lui Vâslan și el surăsese. Cum i-o spusese ca să-l facă să suradă?... Surâsul acela scump pe care-l avea uneori pentru dânsa... Ce însemna surâsul acela? Ea nu știa și nu-l întrebuse. Îi culesese numai surâsul și îl prinsese ca pe o floare la aceeași cingătoare care avea să-i fie desfătare și chin, care avea s'o învie și s'o omoare. Ea își lucra încet viața, lucrându-și vestmântul de iubire!

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

In țara lui Saint-Pol¹⁾...

Dă-mi mâinile și-ascultă... Tot sufletul mi-e gol...
Mă chiamă amintirea spre cea mai scumpă mare...
Dă-mi mâinile și vino în țara lui Saint-Pol
Și a stâncilor de-aramă și-a tristelor calvare...

Visez privirei tale Atlanticul — și un fort
Bătut de vreme, pe-o stâncă și-un parc de anemone
Și-acolo, înaintea privirilor, să-ți port
Un colț din feeria legendelor bretone...

Atlanticul, menhirii ne vor cânta povești
Atât de scumpe nouă și-atât de ne'nțelese,
Cu valuri înviate de furii omenești
Și nave înecate și demoni și ducese.

Pe vechiul fort, în care oșteni și pelerini
Vegheau în ceasuri triste și lungi și monotone,
Cortegii lungi vor trece, în sbor de marsuini,
Oștenii, pelerinii legendelor bretone.

Dă-mi mâinile și vino... Acolo din belșug
Incununa-vom fruntea cu mirtul liniștirii...
Va stinge amintirea al patimilor rug
Și ne-or vorbi în noapte Atlanticul, menhirii...

VICTOR EFTIMIU

1) Saint-Pol-Roux, marele poet francez, care locuiește la Camaret, în Finisterra.

Pe-aci au trecut dușmanii..

Pe la orele 3 după amiază, în satul Bila-Căminești, s'a făcut un sgomot mare. Femeile și copiii alergau speriați, să se ascundă; bătrânii își făceau cruce. Câțiva soldați de-ai noștri trecuseră cu pușin mai înainte în fugă și le-au spus:

— Peste un ceas inamicul intră în sat. Dumnezeu să vă poarte de grijă.

Luptele fuseseră în apropiere de șoseaua Ghimpați-București. De două zile și de două nopți, nimeni nu mai închidea ochii. Doamna Viorica Lupașcu, nu știu pentru a câta-oară perduse ocazia de a pleca de la țară, cu copiii, cu Miss Juliette Maxwell, guvernanta lor. Ei își așteptau acum, cum spunea englezoaica, destinul.

La fiecare sfert de ceas, câte un băiețaș, cu căciula pe ochi, abia putând să mai sufle, intra pe poartă, strigând:

— Coccoană!... Nu se vede nimic...

Drept răsplată primea câte un bacșiș. Cluj

— Sărut mâna, mă duc iar.

Pe la orele 4 și jumătate, una din micile ștafete, aduce această teribilă veste:

— Coccoană! Vin! Sunt călări. Merg la pas, cu sulii.

Erau într'adevăr, 2 escadroane de cavalerie inamică, care se apropiau.

Un sgomot neobicinuit se produce în momentul acela în tot satul. Căinii încep să latre, vitele să nugească și țipete de jale se aud din toate părțile. Era înfiorător!

Locuitorii aducându-și aminte de vremea de mult a Bașbuzucilor, se așteptau să fie masacrați în case, jefuiți și gospodăriile date pradă focului.

La curtea proprietății e liniște. Doamna Lupașcu, o femeetânără și frumoasă, plânge. Cândul ei era numai la copii, cum să-i scape. Ea nu-și făcea nici o iluzie de mărinimea dușmanului. În această privință ea împărtășea cu totul credința simplă a țărânului nostru: odată căzut în mâinile vrășmașului, nu există ertare! Miss Juliette cu sângele rece și tenacitatea rasei sale, căuta s'o liniștească și s'o convingă că așa ceva nu e posibil.

Un escadron cantonează în sat. Altul vine drept la proprietar.

Porțile sunt închise. Argașii, toți au fugit. Nimeni nu îndrăznește să iasă, să le deschidă. Sunt trupe turcești din armata de Dunăre a Mareșalului Mackensen.

Afară se aud vociferări, înjurături. Se trag focuri de armă.

Dinnăuntru nu apare nimeni. În sfârșit doi soldași descalecă, cu carabinele întinse. Forțează porțile. Le dau la o parte. Nici o rezistență, liniște.

Curtea e mare, imens de mare. În mijlocul ei se ridică niște case, în stil vechiu românesc, albe, văruițe de curând, cu un cerdac larg de jur împrejur.

Turcii intră în ordine. În capul lor iau loc acum ofițerii și se opresc la comandă, chiar în fața scării mari de piatră.

În cerdac ies trei femei. Ele vin să vorbească cu dușmanul. Două din ele sunt tinere, palide și plânse. Una e Viorică Lupașcu, cealaltă e femeia ei de serviciu, Anica. Cea de a treia, cu părul alb, cu ochii mici și energici, roșie la față, e Miss Julietta Maxwel.

Ofițerii salută corect și se dau jos de pe cai. Sunt doi. Șeful de escadron, căpitanul Hilmi Huseni și ajutorul lui, sublocotenentul Iusuf Ibrahim. Cel dintâi e un bărbat de vreo 35 de ani, scurt, bine legat, ras, cu o față rotundă, voluntară, plin de viață și de neastâmpăr, înalt, blajin, o figură de copil bun și simpatic. După ei venea un subofiter, un tip de antropofag, cu fălci puternice, cu o uitătură de bestie, adus parcă dinadins din pusturile Asiei, ca să înspăimânte deopotrivă pe dușman și pe ai lui.

Hilmi Hussein se prezintă cel dintâi. Ofițerul vorbește franțuzește, e amabil. El își cere scuzele de arhipul barbar cum au intrat în curte forțând porțile.

Din partea Doamnei Lupașcu, o primire neașteptată. Ea se reține, refuzând să-i întindă mâna. Tremurând de indignare, ca și cum ar fi apucată de o nebunie subită, ea le strigă:

— Sunteți niște bandiți!

Ofițerul se mulțumește să suradă și să nu răspundă nimic. Lucrul acesta părea că nu l'a mișcat câtuși de puțin. Din potrivă avea aerul să înțeleagă și să scuze o astfel de isbucnire la o femeie.

Trece apoi și se prezintă lui Miss Juliette Maxwel. Englezoaica are o alitudine rezervată. Totuși ea îl salută și răspunde la întrebările lui. O conversație urmează. Turcul pare încântat de atențiunea aceasta neașteptată.

El îi povestește că tatăl său Zaimi Pașa, a fost supus britanic, însă din motive politice, a trebuit să se exileze pentru totdeauna din Egipt, patria lui, cu toată familia. Deși dușmani n'a putut ură poporul englez nici odată. Ori unde a întâlnit un cetățean al regelui, el a simțit o datorie să-l stimeze, ca pe un compatriot.

Turcul asigură de ordinea perfectă, care va domni în tot cuprinsul proprietății, în noaptea aceasta, cât se va odihni trupa.

Asupra lui Miss Juliette, Hilmi Hussein face cea mai bună impresie. Ea e convinsă că are de a face cu un om de onoare.

Iusuf Ibrahim dispăruse. Adevărat turc, el nu vorbea decât limba strămoșilor. Conversația șefului cu englezoaica îl lăsa rece.

Ibrahim s'a retras. Nu însă singur. Avusese grije să atragă jos în curte, pe Anica, o blondă durdulie și naivă, de care nu și-a deslipit tot timpul ochii.

Aici imediat a dat ordin la doi soldați să o ridice și să o închidă într'o odăe. Biata fată aproape leșinată, neștiind ce soartă o așteaptă, n'a opus nici o rezistență. Apoi subaltern disciplinat, a apărut înaintea șefului. Părea totuși rusinat. Singura lui ambiție, ca a tuturor ofițerilor tineri, era ca să nu afle de aventura lui nimic superiorul.

* * *

Se înoptase.

Ibrahim se îndreptă spre casele mici, rezervate administrației moșiei, unde știa că-l așteaptă captiva. Era fericit. El intră fredonând un cântec din țara lui, în odăița joasă. Fata s'a sculat în picioare, cu acea teamă pe care o au oamenii de jos față de cei mari. Nu mai plângea. A înțeles că el e învingătorul, că el e stăpânul și că în contra lui nu va putea să se apere. Ofițerul i-a oferit un inel și un bariș de mătase. Ea a refuzat tot, însă i s'a supus în totul, fără un murmur. Din când în când își ștergea câte o lacrimă, scotea câte un suspin: era de o resemnare evangelică...

În timpul acesta Miss Juliette, sus în camera copiilor, avea o discuțiune aprinsă cu patroana sa. Viorica primise o scrisoare ciudată dela Hilmi Husseni. Ordonanța aștepta afară răspunsul. Ea era invitată să se prezinte de urgență în camera lui, pentru a-i comunica ceva.

— Doamnă, trebuie să aveți curaj, îi spune englezoaica. Să fiți o femeie. Nu vă e permis să fugiți, sau să vă ascundeți. Datoria voastră, după gestul care l'ați avut azi, e simplă, e clară. Trebuie să mergeți. Sunteți datoare. Nu puteți face altfel. Vina e a voastră. Era de așteptat că veți ajunge aici.

Viorica părea că nici nu o ascultă.

— Eu înțeleg frica d-voastră. N'aveți nici o încredere în cuvântul dușmanului. Poate să aveți dreptate. Impresiunea mea însă e alta. Poate să mă înșel! nu e loial, — e posibil. Dar chiar dacă n'ar fi, încă aveți datoria să mergeți, să înfrunțați în liniște, orice încercare, la care destinul vă va supune. De sigur Doamnă, onoarea e ceva sfânt la o femeie. Nimeni mai mult ca mine, o fecioară la 59 de ani, n'a înțeles acest lucru. Nu vă opriviți însă aici. Nimeni nu vă va acuza, dacă făcându-vă datoria, cinstea voastră va sucomba, într'o iupță inegală. Veți suferi. Va fi un sacrificiu dureros. Trebuie însă, să mergeți drept, e necesar! Pentru liniștea copiilor, pentru demnitatea d-v. de femeie, nu puteți refuza invitația adversarului, chiar așa cum e făcută. Refuzând, dovediți că sunteți slabă. Mergând înaintea lui, îi veți impune. Nu vă temeți. Onoarea în nici un caz, nu o veți pierde.

Viorica își sărută îmbărbătată copiii, îmbrățișează pe Miss Juliette și iese.

Afară e o noapte friguroasă. Ea stă câțva timp în cerdac și respiră tremurând aerul rece, apoi bate la ușe...

Un soldat îi deschide și intră.

— Ce poștiți? întrebă ea cu dispreț.

— Doamnă, nimic. Îmi permit să vă ofer astă seară, patul meu...

— Mă așteptam la asta. Refuz...

— Vă înștiințez că e târziu. Am nevoie de câteva ore de somn. E foarte regretabil ceea ce fac. Dar ce vreți? Măine la orele 9 trebuie să fiu în șea. Prin urmare nu pot să vă acord, de cât un foarte scurt timp de gândire.

— Insistați?... Inutil.

— Vă cer scuze dacă trebuie să mă port așa. Unui soldat, într-o țară cucerită, nu i se poate interzice la urma urmei totul. În ce mă privește, alegerea mea e făcută. Vă vreau!... Cu orice preț. Prin orice mijloc. E ultimul meu cuvânt.

— Vă promit că după miezul nopții...

Și Viorica cade zdrobită într'un fotoliu. Hilmi Hussein îi sărută în genuchi mâna:

— Foarte bine. Aștept... Am cuvântul D-v.

Ordonanța a rămas înăuntru. El și-a întins mantaua pe jos și s'a culcat, fără să-i pese de ceilalți. Somnul lui e întreprupt de horcăituri puternice. Viorica îl ascultă speriată.

În cameră, amândoi bărbații dorm... Afară vântul șueră să descopere casele. Ei i se pare că i-a sosit sfârșitul.

La orele 12 și jumătate turcul se deșteaptă.

De astă dată e brutal. Ea se aruncă la picioarele lui. Se roagă. Plânge. Mai cere timp...

— Domnule, vă rog... Măine de dimineață.

— Fie, mâine de dimineață — răspunse Hilmi Hussein.

Se luminează de ziuă.

Viorica a luat de pe masa ofițerului, cufundat într'un somn greu, un revolver, și-l ține sub haină.

E dârză și hotărâtă pentru ori și ce.

Ea vrea să se furișeze încet pe ușe. În momentul când s'o deschidă, soldatul se deșteaptă și o oprește. Mașinal, apasă pe trăgaci și omul se prăvălește la pământ, lovit de glonț în frunte.

E afară, liberă.

S'a dat alarma. Ucigașa a fost prinsă numai de cât.

În odaia de alături se petrecea iarăși ceva extraordinar. Miss Juliette cu hainele sfâșiate, cu părul în dosordine, cu uitătura severă aștepta pe Hilmi Hussein, să-i facă dreptate.

— Onoarea mea, îi strigă dânsa, mi-a fost furată, la 59 de ani cu sila, de un brigand, în cursul acestei nopți. Mișelul e subofițerul care vă însoțea. Trebuie să-mi dați satisfacție.

Hilmi Hussein își cere scuze. Ea nu vrea de cât o repa-

rație promptă. Ofițerul era mai afectat de această întâmplare, ca de moartea soldatului său.

La interogatoriul luat în grabă plutonierului Regeab, acesta a recunoscut fără nici o greutate faptele.

— Ibrahim, ordonă atunci șeful de escadron ofițerului său. Ia imediat măsuri, să împuși doi oameni: pe gazda, stăpâna locuinței unde ne-am odihnit noaptea, asta pentru că a asasinat pe unul din oamenii noștri.. Și pe subofițerul Regeab, pentru ultragiul adus lui Miss Juliette Maxwel, cetățeană engleză.

Condamnații sunt duși, după un sfert de oră, legați, în fața plutonului de execuție. Nu se aude un cuvânt. Nu se pierde o singură clipă.

Răsună o salvă. Pe urmă o a doua. Apoi tăcere câteva minute. Numai sgomotul săbiilor se aude și a oamenilor care încălecă.

Miss Juliette aleargă în curte să vadă ce s'a întâmplat. Ea rămâne mută în fața acestei catastrofe, pe care n'a prevăzut-o. Corpul neînsuflețit al stăpânii zăcea într'un lac de sânge.

Anica plânge și-și frânge mâinile. Miss Juliette îngenuche și spune o rugăciune. Apoi cu o căutătură aspră privește înaintea, ca și cum ar vrea să înfrunte destinul.

Ei însă merg la pas, drept, nepăsători, cu sulizele în mână, cum au venit.

Câțva copii, din sat, s'au adunat pe locul nenorocirii. Ei explică unui trecător, în cuvinte simple, arătând dâra de sânge și două femei care plâng:

— Pe-aici au trecut dușmanii !

ALEXIS V. DRĂCULEA

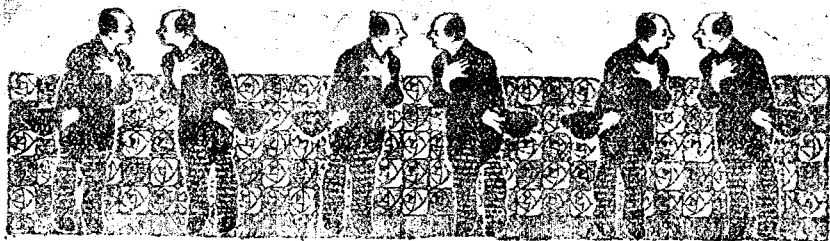
Colț de stâncă

Pe 'ntins de mări înmărmurite
Sub cer polar, noros, mocnit,
Unic în zări nețârmurite
S'arat' un dinte de granit.

Pe coasta-i sură nu-i verdeață
Și nici o algă 'n apa lui.
Pe vârful vecinic plin de gheață
Nu urcă pasul nimului.

Un colț de insulă polară
Pe-un trist ocean înmărmurit
Mă simt în viața-mi solitară
De când iubirea mi-a murit.

IONOTUS

SCENĂ DIN ALEGERI

Ceva urgent...

— Din vremuri uitate —

„Neică, pe mine băutura mă ține... Cum mă las mă'nbol-năvăsc... D'ăia o țiu și eu una, în ciuda doftorilor!...”

Așa depână nenea Iancu Zoianu, plimbându-și prin târg statura-i osoasă și înaltă și figura-i de Dac, înrămată de o barbă gălbuie și țepoasă.

Părul lăptos, mahoniu-încărunțit, îi curgea de sub cenusiul unei pălării lată în bouri, unică în oraș, după moda de atunci: „Calavreză, neică” cum spunea dânsul fudulindu-se.

Cu fața bălând în vioriu, eșit din contrastul între umbrele prăbușturilor și luminile trăsurilor aspre; un nas enorm și cocșat, care se lățea mult spre nări; umerii lați; un pumn pătrat puțând parcă să ucidă dintr'odată; plin de sănătate, nenea Iancu era dărâmarea teoriilor moderne, era protestarea vie împotriva dezastrului alcoolismului, era coada ironică a satanei trăind într'un corp de atlet, menit să sfideze cele mai aspre porunci ale soartei.

Căci Iancu Zoianu bea din greu, bea vârtos, dar plămădeala lui de țier nu'l lăsă să se nărve. Minte-i rămânea limpede, mersul sigur, iar somnul nu'l putea birui. Când toți prietenii zăceau doborâți și căzuți, el rămânea lumânare, și dacă nu avea la îndemână alți toyarăși, cu cari să o întindă până spre ziuă, eșă la aer, o pornea în plimbare până la gară, și apoi da un ocol prin mahalale, dibuind pe unde mai era rost de gargariseală.

A doua zi o lua iar, foarte devreme.

Dar din pricină că nu'și băuse niciodată mințile, că nu l'a văzut nimeni clătinându-se măcar pe drum, că era om vârsnic și potolit, nenea Iancu și-a păstrat neștirbit „prestigiul” printre orașeni și era ascultat, fiind greu să-i alegi băutura din trezie. Spunea totdeauna lucruri de teme și da sfaturi gândite.

* * *

Toamna anului 1888; ajunul alegerilor generale.
La cârmă cabinetul Teodor Rosetti.

Lupta la Dâmbovița se prevedea aprigă. Guvernul punea preț pe colegiul I de Senat, unde candida generalul Florescu, menit să fie ales președinte al Maturului Corp.

Prefect local, Mihail Deșliu.

Liberalii, deși după o putere de 12 ani încheiați, erau hotărâți pe luptă dârjă, neobișnuși cu opoziția pe care o prevedeau poate tot așa de lungă pe cât le fusese cărmuirea. Conservatorii, prin firea lucrurilor și doctrinei lor, mai puțin populari, erau îngrijorați și pieriți la gândul înfrângerii în primele lor alegeri.

Administrația locală — pe umerii căreia apăsă marea răspundere a alegerii generalului Florescu, o personalitate atât covârșitoare prin trecutul său și prin rolul la care era chemat pentru viitor — era plină de grije. Poliția în păr, zi și noapte de veghie.

Forfoteala era mare și agenții prefectului, nesstâmpărați ca niște viermușori, iscodeau, spionau și raportau slăpăntrei din oră în oră, despre toate mișcările proivnicilor.

Generalul Florescu, paralel cu activitatea prefectului, mai avea o organizare deosebită a sa, în cap cu un om de încredere și reprezentant al său în localitate: pe nenea Iancu Zoianu.

Generalul știa că alegeri fără parale nu se pot face, de aceea închidea ochii când omul său cerea fonduri mai din gros pentru „organizarea luptei“.

Cu două săptămâni înainte, nenea Iancu păru absorbit de o activitate uimitoare. Paisprezece zile și tot atâtea nopți, numai închise ochii. O ținea una „îmbărbătând“ pe agenți, dând ordine și primind rapoarte. Și în vâltoarea acestor frământări, înfățișarea lui pletoasă lua contur de apostol, nibat cum era de lumina de vis adusă de razele răsfrânte în clondirile colorate dela geamuri.

Intovărășit de trei din cei mai harnici întru „pileală“: neica Ghiță Șerb, Mihai Popescu și Iancu Filip, își muta cartierul general în fiecare seară în altă despărțire, potrivit nevoilor tactice...

Pentru colegiul I de Senat, unde votau numai marii proprietari, ce folos putea aduce vigoarea acestor bravi cetățeni, porniți pe luptă aprigă? Nici unul! Totuși atmosfera trăia, se alimentă, mișcare în oraș era, și pentru fisionomia generală a alegerilor lucrul prindea bine, mai cu osebire *dèverul* față de negustorimea băuturilor spirtoase, necesară colegiului II de Cameră.

Prefectului îi surâdea deci activitatea lui nenea Iancu Zoianu, care-i făcea cu ochiul de câteori îl înfălnea, în semn că: „merge bine!... n'ai nici o grije, coane Mișule!“

Mai sunt două zile până la alegeri.

Toți candidații guvernului, dela centru, sunt sosiți în localitate și găzduși de prefect.

Intrunirile guvernamentale se îndeşesc; două pe zi: una după amiază, alta seara, la gimnaziu, sala cea mare de jos.

Bustul de atlet şi capul de leu al lui Iancu Zoianu domină norodul întrunirilor. Ochii tuturor sunt la el când dă semnalul aplauzelor, lovind în catedra oratorului cu bastonul său de vişin, sau când îşi mişcă fălcile şi scoate răguşitul „Să trăiască!” sau „Jos cu ei!” „Ruşine lor!”.

Ultima întrunire a liniştit puţin pe prefect. Campania îşi da roadele, succesul trebuia să fie întreg al guvernului, la toate colegiile.

... Un ultim „poantaj” însă este găsit trebuincios, în ajunul alegerii. Spre acest sfârşit, ispravnicul invitase la masă pe toţi candidaţii guvernului, şi apoi urmă ca, împreună cu cei mai iscusiţi din statul major electoral, să se înceapă un poantaj riguros, astfel ca, după înlăturarea celor îndoelnici, guvernul să ştie la ce să se aştepte.

Generalul Florescu a rugat pe prefect ca să invite la masă şi pe nenea Iancu Zoianu, mâna lui dreaptă, cel mai temeinic sprijin al candidaturii sale.

Prefectul îl ascultă, deşi masa era intimă şi selectă, candidaţii fiind invitaţi împreună cu soţiile lor.

Ora opt precis. Invitaţii toţi de faţă, în redingote; doamnele în alb, pe feje mulţumire. Generalul Florescu frumos şi chipeş, făcuse cerc cu ceilalţi candidaţi, între cari: Enăchiţă Văcărescu, Iancu Alexandrescu-Cafegiul, Vasile Dimitropol, Ioan Ciuflea.. şi glumele sburau uşoare, mânate de siguranţa triumfului de a doua zi.

Zoianu nicăiri. Generalul declarase că fără el nu stă la masă.

Poliţia fu împrăştiată în căutarea lui. Agenţii împânziră mahalalele şi l'găsiră înfundat la „Haralambie” unde, în tovărăşia celor trei aghiotanţi, băuse necurmat dela 9 dimineaşa.

Când subcomisarul îl aduse aminte, el tresări ca dintr'un vis:

„Aoleu! neică, am uitat!... Ce ruşine a naibil!... Ce-or să zică domnu General şi d-nu prefect!”...

Şi sări în birje.

Ajunse cu fruntea culată şi grav de tot, aşa cum i se înfăţişă totdeauna generalului Florescu, care-i citea în fizionomie numai preocupări serioase. Capul lui Iancu Zoianu sub această înfăţişare era acel al unui savant şi impunea respect şi o încredere superstiţioasă.

— Ultima veste, Iancule dragă, întâmpină generalul, punându-i cu familiaritate mâinile pe umeri.

Capul leonin rămase o clipă gânditor, pe când gura-i întredeschisă volatiliză o uşoară duhnire de tescovină. Apoi închise uşor ochii, şi pronunţă apăsat: „Treaba merge strună!” Apoi, energic, înlinzând braţul drept cu mâna deschisă, strânse

repede pomanu, adăogând triumfător :

„Ii am aci în palmă!“...

Vorbele astea stârniră o isbucnire generală de veselie, pe când nenea Iancu mai zise gazdei, destul de tare :

— Mă iertați, domnule prefect, eu am întârziat ; nu am stat locului toată ziua ; nici vreme ca să mă schimb n'am avut.

— Nu e nimic, ești al nostru și te iubim ori-cum, luptător neobosit pentru cauza conservatoare !... răspunse prefectul cu glas entusiast, și porniră spre sufragerie.

După supă, vorba lunecă, precum eră și firesc, asupra alegerilor da a doua zi. Fiecare din oaspeți își arăta încrederea sau neîncrederea față de vre-un nume, foarte rar spus fals, de obicei ascuns sub o poreclă, după o perifrază, sau printr'o indicațiune convențională, încredințați că și pereții au uneori urechi.

Apoi veneau asigurările, cu nume pline : Piatră-Acră are interes cu moșia statului ; pe Zidire-proastă „il ținem cu gineri-su“ dator la cooperativă ; Ropotan are procesu de contravenție că a tăiat vite bolnave ; lui Dănăilă i se poate oricând tăia creditul la banca partidului ; Bosingeanu are pe fie-său la percepție ; Urleci stărue să i se dea o pădure pe nimic ; Balmioiu vrea un pod la moșie ; Dumănescu yănează poștul de revizor la Domenii.. și așa mai departe, fiecare din cei îndoelnici era ținut agățat de vre-un interes sau nădejde.

Nenea Iancu Zoianu, la fiecare nume, întărea printr'un cuvânt sau printr'un gest furișat, făcut generalului, care-l sorbea din ochi. Preocupat de mâncările alese și mai cu osebte de cele trei soiuri de vinuri cu cari prefectul își cinstea simandicoșii săi mosaliri, „mâna dreaptă a generalului“ nu avea timp să vorbească, ci te mărșinea în incuviințări scurte din cap. Băutura boerească de acum, venise tocmai bine să-i stâmpere fierberea ce-i răscolea măruntaele pe urma amestecului de poșircă, romuri și tescovină proastă, cu care se proslăvise o zi întreagă.

Pe la friptură, capul de leu al lui nenea Iancu, eră smuls parcă din pânzele lui Rubens. Congestia îl făcuse roșu-stacojiu, armonizându-i fața cu pletele părului, castanii ca mătasea uscată de porumb.

Mâncarea prea multă îi da gâfâeli și răsuffări scurte, iar amestecul atâtor lichide felurite, lăsau să-i străbată prin mădule înflorări calde și dulci..

Tocmai se deschisese discuția asupra programului după care urmă să se execute alegerea în mecanica ei, precum ar fi numirea delegaților la birou ; întocmirea micului comitet menit să se ocupe cu : primirea la gară a „amicilor noștrii“ sosiți cu diferite trenuri ; găzduirea celor mai cu greutate pela frunțași, hotelurile neprezințând destul confort și curățenie ; conducerea la vot a prietenilor, unii dimineața, alții după amiază...

când nenea Iancu Zoianu se plesni pe trunte și strigă deodată grăbit, ca și cum și-ar fi adus aminte de ceva de o mare gravitate :

— Stați!... Mă iertați un moment domnilor și conifeilor... Știu că ceea-ce fac acum, nu se face ; dar îngăduiți-mi o mică nepoliteță, când e vorba de interese atât de mari, dela cari atârnă reușita strălucită a tuturor, și mai cu seamă a șefului nostru iubit domnu general Florescu !

— Ce mai încape vorbă ! întrerupse îngrijorat venerabilul care prezida festinul, vorbește verde iubite Zoiene.

— Lucrul privește deocamdată numai pe d-nul prefect al nostru, i să-mi dați voie să mă refrag un moment cu domnia-sa până în sală, între patru ochi, căci ceia-ce am să-i spun este ceva urgent și care nu suferă întârziere.

Impietriți de surprindere, toți încuviințară, și nenea Iancu, ridicându-se cam cu anevoință, luă de braț pe prefect și dispăru cu pași domoli pe ușa care răspundea în vestibul.

În urma lor se așternu tăcerea aceia masivă, care întovărășește presimțirea marilor nenorociri. Apoi glasuri sfioase o rupseră dând drumul celor mai înfiorătoare presupuneri.

În timpul acesta, prefectul, potrivit-se mersului împleticit al amicului său, fu tras la o parte și pe când își ascutea auzul, ca să prindă taina cea mare, nenea Iancu îi șopti liniștit :

„Unde e, neică... cămășelegi ? și că m'a prîdidiț rău de tot!... Fă-ți ideie... de atâtea ceasuri!...”

Șeful administrației locale, dete un moment impresia unei indignări îndreptățite, apoi, recules, zâmbi ușurat și răspunse :

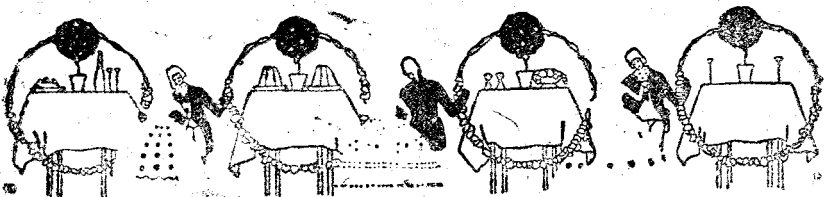
„Drept înainte, apoi la dreapta, și a treia ușe la stînga...”

Ca să nu compromită în ochii generalului pe neobositul său om de încredere, și ca să înlătore și pentru el ridiculul în care eră aruncat, prefectul a trebuit să-și aștepte prietenul și nu puțin timp, căci omul eră vârsnic și din cei cu multe ta-bieturi,

În fine nenea Iancu apăru înveselit, și, după ce-și făcu reîntoarcerea în sufragerie tot astfel precum eșise, pe când lăsa brațul ispravnicului, pronunță cu solemnitate, în mijlocul unei tăceri de moarte :

„Și acum sper, domnule prefect, că v'ați putut convinge că ceia-ce aveam să vă comunic eră ceva urgent și care nu putea pentru ca să suferă întârziere!...”

GEORGE CAIR

Sămănătorul

Cu barba albă, resfirată 'n vânt,
cu chipul ars de vânt și ars de soare,
șovăitor, cu ochii în pământ
și 'n plete cu a vremilor ninsoare,

cu sacul plin, cu pumnul plin, crispat,
cu gestul larg și rar, cu mâna 'n sborul
unduitor și prelungit în aruncat, —
trecea ca din povești, sămănătorul.

Era într'un amurg și licăriau
sămânțele ca'n sânge vânturate...
Săltau în fluturări, jucau-pieriau,
de negrul brazdelor înveșmântate.

Și 'mpurpurat trecea sămănătorul
și 'n ochii lui amurgul sângera,
când cuprinzând dintr'o privire-ogorul,
un rege al ogorului era...

Trecea, părând că poartă pe-al său umăr
povara trudei din atâtea veacuri,
treceau cu el străbunii, fără număr
vegheați de patriarhii din cerdacuri...

Trecea, cu brațu 'ntins, pornit spre soare,
urmându-și brazdele, prin văi, pe dealuri,
părea vâslind pe mări, pornit spre soare
ca 'n legănarea unei bărci pe valuri.

*

Dar când în zare 'n capătu'-arăturii
sfârși colinda lui, sămănătorul,
când blând îi înflori în colțul gurii
și zâmbetul de-odihnă purtătorul,

de-odată o lumină sticlitoare
i se aprinse 'n ochi așa ciudată,
că par'că 'ntr'înșii pentru 'ntâia dată,
se sfărâmau luminile de soare.

...O clipă numai... și se prăbuși. —
 Căci îl cerea pământul, — buna gazdă! —
 și mâinile în lut și le sgârci
 și gura lui mușcă adânc din brazdă...

Și se 'nfigeau tot mai adânc în lut
 sămânțele cu pumnii sămănate,
 căci pumnii, pumnii-a două mâini crispate
 și-i înfigea tot mai adânc în lut...

* * *

— Ci noi, povestitorii, — cu povestea
 porniți prin lan de grâu, în secerișuri,
 înfiorați v'aducem vouă vestea
 de-a fi 'ntâlnit în lan două tufișuri.

Tufișuri aurii de grâu bogat,
 într'un belșug de-atâtea grele spice,
 că secerile ni s'au fărâmat
 și snopii, n'a fost nimeni, să-i ridice...

BCU Cluj / Central University Library BARBU SOLACOLU

Farul

Un horcâit plutește peste mare...
 Vultur enorm, cu-aripi întunecoase,
 Amurgul — năpustit din zări cețoase —
 Intinsul tot îl ține strâns în ghiare.

Dar iată: Farul, ca din somn, tresare...
 Cum stă, stingher, pe negrele terase,
 Aude plânsul mării spumegoase
 Și palpitarea aripatei fiare.

O clipă se înalță peste unde...
 De-odată un cuțit de foc vibrează —
 Și brusc în pieptul bestiei pătrunde.

Cad peste valuri pene'nsângerate...
 Și'n ritm de flacări, Faru'și trâmbează
 Isbânda 'n largurile 'nfiorate!..

CRONICA IDEILOR

! Idealizare...

«Omul este o ființă minunată! După Dumnezeu, el este cel mai neînțeles», — exclamă Young într-un poem despre Nenorocirile Omenirii, — Idealizarea nu e numai o condiție de progresiune; ea e chiar o înclinare, aproape instinctivă, spre înfrumusețare și slăvire. Fără anticiparea spirituală a viitorului, actualitatea noastră creatoare n'ar avea atât avânt încrezător și atâtea puținți de realizare.

Idealizarea înseamnă adorare. Și adorarea — oricât ar fi ea risipită prin infinitul naturii și precizată în sentimentul (sau intuiția) Unității totale, în care se împreunează toate armoniile, — are totuși un centru de atracție irezistibilă. Centrul acesta îl numim Dumnezeu, pe care nu încercăm să-l «explicăm» și căruia nu-i putem da o formă precisă. Misterul, aci, e necesar ca orice condiție vitală în lumea organică. El este ca atmosfera care, oricât de clară și de pură ne-ar părea, e insesibilă, nevăzută, — dar care e crâncen *simțită* când ne lipsește. Când misterele prime ale Conștiinței, ale existenței noastre, ar fi ca niște «legi» lesne de găsit prin tratate, spiritul nostru și-ar pierde echilibrul vital: — n'am mai avea nici un motiv de progresiune, nici o necesitate. Ca să ne exprimăm ca misticii, am spune că atunci ne-am risipi în sânul lui Dumnezeu, — în beatitudinea raiului sau în insondabila Nirvana, — într-o inconștiență care nu s'ar deosebi prea mult de aceea a unei mașini perfecte. Căci, perfecțiunea *vie* nu există decât ca aspirație; când se realizează, ea moare, persistă ca amintire sau se adoagă — nestemată rece — la comoara umanității...

Atât de necesar e misterul, încât el e «aplicat» nu numai față de Dumnezeu, ci și omului însuși. Young, în poemul său trist, inflnit de trist, căci plângea nenorocirile omenirii, a fost pe deplin antropomorfic. «După Dumnezeu, omul e cel mai neînțeles». — Ce înseamnă aceasta decât că, dacă vom putea cunoaște în întregime Omul, vom cunoaște și Dumnezeirea... Căci e în fiecare om un Dumnezeu! Centrul lumii este în fiecare Om ...

Aceste aprehensiuni sânt un îndemn de desăvârșire. Dar, fiecare pas înainte trebuie să însemneze, nu o apropiere de sfârșitul drumului, ci o prelungire a drumului vieții. O nouă lumină să adoage o umbră nouă. Un mister desvăluit fecundează altul... Și, *aceasta* e un element al fericirii noastre, pământene. Actualitatea noastră creatoare nu este, asifel, o animalică bună-stare momentană, — ci în ea se simte inădeveră veșnicia; atunci, menirile umanității sânt mai *divine* — mai libere, mai adevărate, mai frumoase..

Evoluția, — a celor trei regnuri, a erelor geologice, a planetelor și a speciei noastre, a universului nostru astral și spiritual, — așa cum o cunoaștem și așa cum trebuie s'o cunoaștem, — e fără începutul ei prim și fără sfârșitul ei ultim. Să ne mulțumim întâi cu fragmentul pe care-l posedăm din firul Vieții. Dincolo de capetele acestui fragment e noaptea pe care o luminăm pas cu pas și care niciodată nu va fi ca un cer incandescent, prea plin de Atotștiința noastră... Dar, e bine să ne hrănim extazul cu sentimente îndelung încordate, exasperate între năzuinți ades contradictorii și cu meditațiuni ce ne smulg din spațiul și din timpul nostru terestru. Extazul nu e o ciudățenie parti-

culară a misticilor; el e o dispoziție firească, folosită nu rareori, inconștient, chiar și de cei mai «materialiști» și mai «positiviști». El e ca o supapă de siguranță a conștiinței noastre fragile: — idealizarea ne menține și ne înalță... Știința cea mai riguroasă e învăluită de tentațiile și balsamul misterului. S'a repetat prea ades (Spencer): — Știința adevărată e esențial religioasă... — Iar pentru că am început cu o citație din Young, să sfârșesc cu alta, a spiritualistului Emerson, care străduindu-se să ne sugereze «sufletul suprem», nu răușește decât să slăvească și el misterul: «Omul e un fluviu al cărnii Isvor este ascuns»... și, adăugăm, al cărui ocean, în care se va risipi, e de-asemena necunoscut...

Pentru că Războiul ne este așa de aproape, — pe alocuri încă nu-i sfârșit și aiurea amenință să reînceapă, — cutez să afirm că gândurile de mai sus au fost pricinuite de obsesia sa. Nu putem scăpa dintre terorii sale decât printr'o extatică silință de înălțare și de risipire în armonii superioare. Aș mai adăuga că în războiul însuși e o dovedire a celor două *mărturisiri* citate. Bietul Om!... e cel mai neînțeles după Dumăzeu! — e un fluviu cu isvor necunoscut!... Tocmai pentru că nu bănuiește încă aceste divine origini ale sale, — pentru că se lasă rob al actualității, care n'are înfinitul veșniciei, ci numai *clipa* timpului mecanizat de o umanitate fără idealizări și fără extazuri, — de aceea actualitatea lui creatoare se schimbă în actualitatea distructivă, care e Războiul...

Mă mulțumesc cu insinuarea acestui gând, pe care îl simt adevărat, oricât de metafisică ar părea exprimarea lui. — Și, într'un ceas de visătoare reculegere, cred că e îngăduit să ne pierdem în tărâmurile de dincolo», pe cari le vom străbate odată cu pași de învingători, conștienți că mai sânt alte noi mistere de desvăluit...

EUGEN RELOIS

CRONICĂ ARTISTICĂ

Espoziția Cosmovici-Briese-Dimitriu-Bârlad

(„L'Indépendance Roumaine“ sala Mozart)

Mă rog, d-ta cititorule, nu este așa că, înainte de-a pleca de acasă, în fața oglinzii, te supui unui ultim examen, așezi nodul cravatei, îndrepti vârful mustășilor și cu peria mai treci odată, fugitiv, peste mâinele puse din considerații circumstanțiale de timp și loc? Un sentiment estetic te silește să nu provoci repulsiunea societății, care te primește în sânul ei, prin desconsiderarea exigențelor sale mondene. Și apoi, chiar interesul tău personal reclamă să te prezinți în cât mai perfect acord cu convențiile sociale general adoptate.

În materie de artă aceste convenții încă își au rostul. Așa crezi d-ta cititor; artiștii noștri însă au altă părere. Ei nu cred că deschiderea unei expoziții implică din partea d-lor și-o ținută artistică de rigoare; adică: să nu se prezinte decât cu lucrări alese cu multă scrupulozitate din punct de vedere artistic. D-lor își etalează toată garde-

roba artistică fără să uite măcar cărpele din lada cu trențe. Așa face acum, și d-nii Cosmovici-Briese și Dimitriu-Bârlad, când expun o serie de lucrări cari nu pot fi decât dăunătoare prestigiului operei d-lor.

D. *Cosmovici* ni se prezintă în două ipostase cu totul diferite între ele. Picturile în uleiuri par făcute de altă mână, dominată de altă concepție artistică, de cât aquarelele. Pânzele acestea sunt agățate la o distanță prea mare deasupra liniei de orizont așa că privitorului îi este imposibil să-și dea seama măcar de felul subiectelor reprezentate. Astfel așezate că ferestrele sălei rămân pe un nivel mai scoborât decât tablourile, ele primesc și o lumină, de jos în sus, cu totul în desavârșatul lor.

Ne vom opri de aceia numai la aquarelele care ne sunt mai accesibile. Cele mai multe subiecte din natură — peisage — se prezintă d-lui C. ca probleme coloristice. Din mult prea numeroasele — pentru valoarea operei d-sale în genere — bucăți expuse se vede cum d-sa, cu încetul, s'a orientat și apoi îndreptat spre impresionism. Siluetele, la început foarfecate și doar profilate pe cer ca niște culise de teatru ale pomilor și planurilor, se contopesc într'o aglutinare moleculară a petelor de culoare care se învâluie în tonul general al tabloului, prezentându-ne subiectul ca fenomen coloristic. Lumina nu relevă obiectele reprezentate prin accentuarea conturului sau a siluetei individualizate a obiectului, ci evidențiază numai complexul de culoare. Lucrările închise în această formulă artistică sunt din cele mai reușite, deși formula tehnică a comăte-lor nu e integral aplicată și păgubește lucrările de unitatea tehnică necesară.

Pentru d-l *Briese* toate obiectele cu colorile lor se înecă într'un ton general murdar și negru. Negrul acesta e opac și greu și lipsit de nuanșare. Pentru subiectele — case mici și garduri dărăpănate — realist concepute, tablourile n'au profunzime deși d-sa luminează câte un părete de casă cu o lumină tare, albă și crudă. Curios e că această lumină d-l B. o localizează într'un singur punct. Ori e natural că lumina plecată de la sursa ei, în natură ca și în tablou, cade în drumul ei peste toate corpurile întâlnite în cale. Totuși când d-sa uită că are culoare neagră pe paletă, când își uită de maniera sa tehnică — d-sa fețuește cu pensula și cuțitul de paletă — ne dă «Biserica din Dolhești» sau «Casa preotului din Dolhești» care nu sunt lipsite de o interpretare decorativă și care denotă o oarecare personalitate.

Pe sculptorul *Dimitriu-Bârlad* ne-am obicinuit să-l vedem împurmutându-și, de câțva timp, diferiților expozanți, ca să le servească mobilier în expoziție, lucrările; la fel cu negustorii care închiriază costume pentru balurile mascate. Și mai e preocupat de întocmirea unei galerii a oamenilor celebri. Li are reproduși în toate mărimile: de la mărimea de 0,30 ctm. până la mărimea naturală. Căte unul — bustul D-rului Antoniu — ne spune ceva mai mult de cât ne-ar spune o fotografie de la «Julietta». De aceea bustul d-lui Iorga pare că își privește ironic și vesel tovarășii de glorie din Panteonul d-lui D. B. Facem un serviciu d-lui D.-B. când nu vorbim de proiectele sale statuare cari tratează câteodată subiecte din domeniul picturii.

Incheiem relevând, după cum am mai făcut-o cu ocazia salonului sculptorilor români, statueta, «Aruncătorului de grenadă» cu mișcarea ei bărbătească bine echilibrată.

Totuși, nu dorim să fim siliți să eternizăm mereu numai această lucrare.

CRONICA TEATRALĂ

Teatrul Național: *Amurg*

Peste *Amurg* plutește, stăpânitoare și apăsătoare, banalitatea. Banală introducerea, banală construcția, banal desnodământul... tot. Iar banalitatea ucide.

Autorul e un diletant. Simpatice. Deaceia *Amurg* nu ne-a supărat totuși prea rău.

Nu știu dacă arta poate fi făcută de cei ce o privesc drept o distracție și care deci o fac într-o oră de răgaz, când n'au altă treabă sau sunt plictisiți? În general însă arta trebuie cucerită pas cu pas, cu multă stăruință și cu multă muncă; toate acestea greitate pe o temelie de chemare care se cheamă talent.

O fi chemat d. Al. Văitoianu, autorul piesei *Amurg*? Răspunsul e o îndoială grea.

Amurg, în orice caz, nu spune nimic. E un amestec de reminiscențe puțin digerate. Ca să tratezi un subiect, banal în viață, dar respingător pe scenă, îți trebuiește multă iscusință teatrală. Și nici atunci nu ești sigur de izbândă. Maurice Donnay, care totuși e un talent încercat, n'a izbutit. Cum ar fi izbutit d. Văitoianu?

Un bărbat mai în vârstă se însoară cu o femeie mult mai tânără... Urmarea: femeia rămasă încă tânără, răvnește iubirea unui bărbat tânăr. Legea firii — ar zice d. Văitoianu într-o maximă din *Amurg*. Decât că conflictul nu e aici. Femeia nu mărește tânărul în *Amurg*. E »în amurgul vieții«. Ceeace i se întâmplă, i s'ar putea întâmpla chiar dacă ar fi fost măritată cu un bărbat mai potrivit. Femeia din *Amurg* e o perversă în vârstă, care ateargă după băeji tineri, plătindu-le iubirea. Asemenea femeii însă nu pot fi eroine de drame decât cel mult în viață, într'un cerc restrâns, disprețuite de lumea ce le cunoaște, iubirea ei inspiră numai desgust spectatorului.

O piesă, clădită pe premisele acestea, își are soarta asigurată. *Amurg* n'a putut-o evita, cu toată simpatia autorului. Ba stângăciile lui i-au mai agravat destinul. Ca orice începător român, d. Văitoianu spune în actul întâi tot ce are de spus. Pe urmă e nevoit să »recapitulizeze» mereu spre a obține lungimea trebuincioasă actelor următoare. Al doilea ar vrea să fie un act de lovitură și nu izbutește nici să se țină în picioare. Iar al treilea e plin numai de »rezumatele» celor petrecute.

Diletantismul d-lui Văitoianu se trădează în negăsirea »cuvântului care spune adevărul». Fraza d-sale, deseori corectă, de o corectitudine plată și banală, merge mai totdeauna alături de țintă. Astfel se naște prolixitatea supărătoare.

Amurg însă n'a avut noroc nici măcar cu interpretarea. D. Soareanu are prea mult talent ca să nu izbutească a da viață chiar unei fanteze. D-sa dă o pecete personală soțului bătrân din piesa d-lui Văitoianu — oferind singura notă originală în *Amurg*. Deasemenea d-na Macri înfrumusețează cu dragălașia d-sale pe fetița victimă din dramă. Incolo toți calcă alături. Iar d. Constantinescu în special e surprinzător de slab. Omul acesta, înzestrat cu calități fizice, nu știe să asculte, nu știe să se miște, nu știe să vorbească. E o păpușă încântată de sine. Silință, învățătură, muncă! Banalitatea spectacolului e mai gradat-o și o pune în scenă fără nerv, convențională, mai banală poate decât însuși *Amurg*.

L. REBREANU.

INSEMĂNĂRI

Casa d-lui Iorga. — O seamă de admiratori ai d-lui Iorga i-au făcut dar o casă în București...

E poate pentru întâia oară, la noi, când admirația pentru un om într'adevăr de seamă, cum este d. Iorga, se traduce într'o faptă frumoasă.

Gestul se cuvine să fie relevat cu onoare... S.

Teatrul Național din Cluj. —

În Cluj, cuibul ungurismului din Ardeal, se deschide un nou institut cultural român: teatrul național. Pentru naționalizarea Transilvaniei înființarea unui teatru românesc permanent la Cluj e o dată fericită. Desigur că funcționarea teatrului acesta, într'un oraș care deabia trebuie cucerit românismului, nu e lucru ușor. Trebuiește muncă multă și stăruință uriașă. Și mai ales trebuie scuti bani... D. Zaharia Bărsan în fruntea acestei instituții e binevenit. E un muncitor priceput și harnic. Consiliul dirigent apoi pare a nu fi sgârcit când e vorba de cultura și arta românească... Astfel putem nădăjdui rezultate bune... L. R.

Comedia Inimei. — O premieră interesantă promite să fie noua lucrare dramatică a d-lui Caton Theodorian, talentatul autor al „Bujoreștilor“. De astădată se pare că d. Caton Theodorian prezintă un conflict sufleiesc puternic, susținut de o serie de personaje caracterizate cu un dar tot atât de viguros, în cadrul unei acțiuni strânse, de o sobrietate impresionantă. În orice caz *Comedia Inimei* are să fie un eveniment al stagiunii teatrale. S.

POȘTA REDACȚIEI

Marin Zahalca. — Foarte măgulitoare pentru mine, dar nu merge ca realizare.

Alex. Harțular. — Încă nu.

Viga de la Tulcea. — Nu merge.

Aurel Contrea, Cluj. — Balada merge mai puțin. Nu-i nici populară, nici cultă

Sigma. — De abia e un început bun.

Gh. Călinescu. — Lucruri promițătoare.

Euxin, Ramura de măceș. — e dragălașă. Mai trimeteți din cele făgăduite.

BIBLIOGRAFIE

(În rubrica aceasta vom publica lista tuturor cărților românești apărute, arătând editura, numărul paginilor și costul unui exemplar.)

A. Ciura. — *Prietenii*, povestire pentru popor, Tipografia Gutenberg, 1919, Lugos, 40 pag. Lei 1.

General A. I. Stoenescu. — *În ploaia de gloanțe*, note din carnetul campaniei 1916—1918, Editura Cartea Românească, București, 1919, 230 pag. Lei 6.

G. Drăgănescu. — *Programa cursului de Enciclopedia dreptului* dela facultatea juridică a universității din București, Tip. Rasidescu, 1919 București. 20 pag. Lei 5.

C. Mihăilescu. — *Din lipsurile învățământului agricol inferior*, cu prilejul reorganizării acestui învățământ, Tip. Flacăra, 1919, București, 20 pag. Lei 2.

(Lista s'a încheiat la 1 Noembrie).

A A P Ă R U T

No. 9

Lectura pentru toți

:: MAGAZIN ILUSTRAT LUNAR ::

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI E. LOVINESCU

Sumarul :

Pacea	E. Lovinescu
Moștenirea (nuvelă)	Constanța Marino-Moscu
Cântă ? (poezie)	Radu Cosmin
Mai bună ca cea de grâu (povestire)	Y. Dragoslavi
Pânea cea de mâne (poezie)	G. Rotică
Floriana lui Florin (povestire)	Victor Eftimiu
La foc (poezie)	Alex. Rally
Curierul (schiță de război)	Alexis V. Drăculea
Troița (schiță din Basarabia)	D. Iov
Documentele vremei	Luptele dela Barány-Kút- Moha Incendiul Parisului
	Ion Gr. Rădulescu E. Lovinescu

Acest număr cuprinde și numeroase fotografii luate cu prilejul Conferinței de pace dela Versailles.

Abonamentele se fac la **Librăria ALCALAY & Co.**

Lei 36 pentru un an

„ 18 „ șase luni

Prețul unui număr Lei 3

EDITURA ALCALAY

ULTIMELE NOUȚĂȚI

VICTOR EFTIMIU

CORABIA CU PITICI

O serie de povestiri, scrise într'o limbă colorată, cu subiecte dramatice și palpitate, cuprinse într'un volum de peste zece coale, cu coperta în culori.

5 LEI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

RADU COSMIN

PRIN ARDEAL

Un volum de 500 pagini în care sunt fixate, ca niște documente, impresiile primei călătorii a suveranilor români Ardealul liberat. Cartea aceasta nu poate să lipsească din nici o bibliotecă românească.

10 LEI

EDITURA ALCALAY